

De zelfstandig werkenden en de FNV

Zelfstandige professionals vormen de snelst groeiende groep werkenden op de Nederlandse arbeidsmarkt. Steeds meer mensen kiezen voor een zelfstandig bestaan met een eigen risicoprofiel. Inmiddels werkt een derde deel van de beroepsbevolking vanuit een andere rol dan het traditionele werknemerschap en deze groep wordt van steeds groter belang.

Vakmanschap, professionaliteit en competenties zijn doorslaggevend op de arbeidsmarkt. Voor steeds meer bedrijven zijn zelfstandige professionals die hun vak beheersen en waarmee een goede binding bestaat cruciaal voor de concurrentiekracht. Ze maken een slimme, effectieve, flexibele en efficiënte inrichting van bedrijfsprocessen mogelijk.

De groei van het aantal zelfstandig ondernemende vakmensen laat zien dat de arbeidsmarkt steeds meer als een echte markt functioneert. Met zelfstandigen die ondernemend hun werk organiseren, opdrachtgevers die op maat kunnen worden bediend en bedrijven die hun personeelsbeleid bouwen op de flexibele inzet van vakmensen. Een toekomstgericht personeelsbeleid kan niet meer zonder de inzet van deze nieuwe groep op de arbeidsmarkt.

De veranderingen op de arbeidsmarkt gaan veel sneller dan voorzien. De bestaande regels houden er onvoldoende rekening mee. Zelfstandig werkenden vallen buiten de sociaal economische ordening zoals die sinds de vorige eeuw in Nederland is gegroeid. Ze hebben geen duidelijk herkenbare en legale plaats in de sociale- en pensioensystemen. Dat zorgt voor rechtsongelijkheid en het ontbreken van een gelijk speelveld. De wetgever weet eigenlijk niet goed raad met ze. De Sociaal Economische Raad heeft de zzp'ers inmiddels wel in beeld, maar ziet ze nog teveel als bijverschijnsel van de economische crisis en te weinig als ondernemers van hun eigen vakmanschap. De groei van het aantal zelfstandig werkenden wordt niet gezien als een emancipatiebeweging van zelfbewuste mensen die hun eigen weg kiezen. De toevoeging "zonder personeel" vertroebelt waar het de betrokkenen nu juist om gaat: een bewuste keuze voor zelfstandigheid en tegen het werknemerschap.

Ook zelfstandige professionals kiezen ervoor om zich te organiseren. Uit welbegrepen eigenbelang omdat ook zelfstandige ondernemers weten dat ze samen sterker staan. Individuele vakmensen hebben immers ook gezamenlijke belangen zoals het beperken van risico's en het opruimen van obstakels op de weg naar economische zelfstandigheid. Het organiseren van de toegang tot betaalbare pensioen- en arbeidsongeschiktheidsregelingen en van de toegang tot scholingsfaciliteiten krijg je als individu niet voor elkaar. Dat lukt alleen als je samen optrekt.

FNV Zelfstandigen is een vereniging van en voor zelfstandige ondernemers. Voor individuen met oog voor de belangen die ze samen hebben en met opvattingen over hoe een fatsoenlijke samenleving er uitziet. De leden van de vereniging hebben er voor gekozen om onder de vleugels van de FNV te opereren omdat de vereniging op die wijze niet alleen een krachtige zaakwaarnemer kan zijn, maar ook een belangenbehartiger is die ergens voor staat. Gelijkwaardigheid, rechtvaardigheid, solidariteit en vrijheid zijn voor de leden van de vereniging uitgangspunt bij de wijze waarop ze als zelfstandig ondernemer hun werk doen.

De FNV en de zelfstandig werkenden

In de toekomstvisie van FNV Zelfstandigen is er een duidelijke plaats voor zelfstandige professionals binnen de vakcentrale en krijgt dat ook zijn weerslag bij de beleidsvorming en de belangenbehartiging in FNV verband.

Binnen de vakcentrale FNV vinden zelfstandigen nu een plaats in diverse organisaties - met FNV Zelfstandigen als grootste verzamelaars - naast vakspecifieke groepen als FNV ZBo, FNV Mooi, FNV KIEM, FNV Sport en een belangrijk deel van de NVJ. Het onderscheid zit hem in de oriëntatie op het zelfstandig ondernemerschap als gezamenlijk kenmerk - waar FNV Zelfstandigen voor opteert - of een gerichtheid op de uitoefening van een specifiek vak. De ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de groeiende rol van zelfstandige professionals daarbij maakt het nodig dat de betrokken FNV organisaties zich bezinnen op hun gezamenlijke reikwijdte in termen van organisatie, middelen, mandaat en daadkracht.

De FNV als geheel staat ook voor de vraag hoe de neiging van de meeste aangesloten bonden om vooral vanuit collectieve (cao) arrangementen naar het individu te kijken kan worden omgebogen naar belangenbehartiging die ook iets biedt aan werkenden die buiten of in de marge van het traditionele cao-gebied opereren. Het perspectief van de oude tweedeling werkgever-werknemer is binnen de FNV nog te dominant. De moderne werknemer onderscheidt zich steeds minder van zijn zelfstandig werkende collega als het gaat om de wens tot het dragen van meer eigen verantwoordelijkheid, het beter kunnen combineren van werk- en zorgtaken en minder uniforme regels. In veel bedrijven en organisaties staan werkgevers en werknemers lang niet meer in de traditionele hiërarchische verhouding tot elkaar. Steeds vaker wordt er in de praktijk ook geschakeld tussen werknemerschap en zelfstandigheid.

De zelfstandige professional verwacht juist meer oog voor de wereld buiten de cao en voor de mensen die daar werken. In die wereld is een vakbeweging zonder heldere visie op de toekomst en met haar vastgelegde regels eerder een sta in de weg dan een behulpzame partner. In economische topsectoren als water, hightech, life sciences en de creatieve industrie - en in de ICT-sector die daarvan de motor is - ontwikkelen zich arbeidsmarktpatronen die veel meer lijken op gelegenhedencombinaties van individuen dan op traditionele werkgever-werknemer relaties.

De arbeidsmarkt van de toekomst vraagt om meer flexibiliteit en minder uniformiteit van de traditionele werknemersvertegenwoordigers. Het vraagt ook om andere vormen van overleg. De onderhandelaars en lobbyisten van de vakcentrale zijn nu vooral gericht op het speelveld van centrale overheden en de centrale werkgeversorganisaties vanuit uitsluitend het werknemersperspectief. Daar waar de cao's van de diverse bonden niet worden afgenomen - en dat gebeurt steeds vaker - staat de vakbeweging buiten spel.

De FNV moet zich richten op de praktijk van morgen. Wie de verzorgingsstaat wil behouden ijvert voor zijn verandering. Het is tijd voor een nieuwe invulling van een onveranderd belangrijke missie. Het is tijd voor een nieuw vertrouwenwekkend sociaal-economisch perspectief.

Lijst van actiepunten

- De FNV en de daarbij aangesloten organisaties heroriënteren zich op de werkelijke ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en gaan in de beleidsvorming meer aandacht geven aan dienstverlening voor werknemers en zelfstandigen buiten de traditionele cao-kaders. De vakcentrale ontwikkelt een helder perspectief op de arbeidsmarkt van morgen. Voor de aangesloten bonden ligt er de opdracht om hun leden te begeleiden en te ondersteunen bij mobiliteit en scholing.
- Er moet zo spoedig mogelijk een eind worden gemaakt aan de onduidelijkheden rondom het 'fictief dienstverband'. Dit artikel uit het Burgerlijk Wetboek remt de inzetbaarheid van zelfstandige professionals en zorgt voor onnodige fiscale risico's voor opdrachtgevers en zelfstandige werkers.
- FNV Bonden die zelfstandige professionals organiseren gaan nauwer samenwerken en meer samen optrekken op die dossiers waar bestaande wetgeving of het ontbreken daarvan een sta in de weg is voor dat wat nodig is voor zelfstandig opererende vakmensen.
- Binnen de FNV is centraal, sectoraal en regionaal een goede doorkoppeling nodig van ideeën en ervaringen. Elkaar over een weer consulteren en informeren wordt regel in plaats van uitzondering.
- Het overleg in FNV verband moet minder gericht zijn op het bereiken van consensus op een breed terrein en meer op het bereiken van overeenstemming over specifieke maatregelen voor specifieke problemen.
- De FNV bonden gaan ter voorkoming van tunnelvisie en ideeënarmoede meer opereren als netwerkorganisaties, waarbij in het kader van belangenbehartiging projectmatig wordt samengewerkt met wetenschappelijke instituten en externe specialisten.
- De FNV maakt ruimte voor nieuwe sectorale sociale arrangementen die mogen afwijken van de bestaande wet- en regelgeving.
- De FNV vertegenwoordigers in de diverse sectorale- en ondernemingspensioenfondsen gebruiken die positie om te bevorderen dat de vrijwillige aansluiting van zelfstandige professionals mogelijk wordt.
- FNV en bonden adresseren actief de risico's voor zelfstandige professionals van onvoldoende actuele scholing, gebrekkige netwerken en van onvoldoende sociale en maatschappelijke binding.
- FNV en bonden stimuleren een actief arbeidsmarktbeleid voor de dynamische driehoek van werknemerschap, zelfstandige en uitkeringsgerechtigde.
- FNV en bonden bevorderen een herijkt sociaal zekerheidsstelsel en een stelsel van verzekeringen dat past bij die dynamische driehoek